

Förfarandet för återfående av körkort efter återkallelse

Anmälan m.m.

AA klagade till JO på handläggningen hos Vägverket och Länsstyrelsen i Stockholms län av sonen BB:s ärende rörande nytt körkort efter återkallelse. Av anmälan med bilagor framgick i huvudsak följande. BB:s körkort omhändertogs den 19 september 1998. Den 1 oktober 1998 beslutade länsstyrelsen att återkalla körkortet tills vidare i 12 månader och den 22 februari 1999 fastställde länsstyrelsen genom slutligt beslut spärrtiden till 12 månader. Till det slutliga beslutet fogades upplysningen att ansökan om utfärdande av körkort måste göras inom 14 månader från det att spärrtiden började löpa. Länsstyrelsen biföll den 11 november 1999 BB:s ansökan om körkortstillstånd. Vägverket skickade därefter en s.k. grundhandling till BB. Den ifyllda handlingen kom in till Vägverket den 25 november. Vägverket beslutade den 3 december att inte utfärda körkort och hänvisade till att spärrtiden började löpa den 19 september 1998 och att ansökan således skulle ha kommit in senast den 19 november 1999.

AA uppgav i anmälan bl.a. följande. Länsstyrelsen skickade meddelande om körkortstillstånd till Vägverket först den 16 november, trots att beslutet fattades den 11 november. BB mottog Vägverkets grundhandling först den 23 november trots att verket påstår sig ha skickat handlingen den 17 november. Hon är kritisk till att länsstyrelsens registrering skedde så sent och ifrågasätter om det verkligen är riktigt att expedieringen av grundhandlingen från Vägverket skedde den 17 november.

Utredning

Anmälan remitterades inledningsvis till Vägverket för utredning och yttrande. Vägverket anförde följande i sitt remissvar.

H:s körkort – med behörigheterna BE, C och DE – omhändertogs den 19 september 1998 på grund av misstänkt rattfylleribrott och återkallades tills vidare den 1 oktober samma år. Efter lagakraftvunnen brottmålsdom återkallades körkortet slutligt den 22 februari 1999 med en spärrtid på 12 månader räknat från omhändertagandet.

Den 14 juni 1999 ansökte BB hos länsstyrelsen i Stockholms län om körkortstillstånd avseende samma behörigheter som han tidigare innehaft. Beslut om tillstånd meddelades den 11 november och registrerades av länsstyrelsen i

körkortregistret den 16 november. Påföljande dag skickade Vägverket ut ett underlag för ansökan om utfärdande av körkort. Ansökningen inkom till verket den 25 november. Den 3 december meddelade verket beslut att inte utfärda körkort eftersom ansökningen inkommit efter den 19 november med följd att godkänt förarprov måste avläggas.

Det finns inga uppgifter hos verket som förklarar varför underlaget – som skickades som Brev med utdelning påföljande vardag i normalfallet – kom BB till handa först den 23 november.

Beträffande körkortstillståndsärendet har följande uppgifter inhämtats från länsstyrelsen:

Utdrag ur Rikspolisstyrelsens polisregister inkom den 21 juni och samma dag förelades BB att komplettera ansökningen med ett läkarintyg som sägs i 3 kap. 1 § körkortsförordningen (1998:980). Intyget inkom den 10 augusti och samma dag överlämnades ärendet till länsstyrelsens konsultläkare för yttrande. Den 18 augusti föreslog konsultläkaren att ärendet skulle kompletteras med ett läkarintyg utfärdat av psykiaterspecialist och med avseende på frågan om missbruk. Begärt intyg inkom den 5 november. Sedan beslut fattats den 11 november överlämnades ärendet till diariet för expediering, registrering och avslutning.

Yttrande

Gällande bestämmelser

Bestämmelserna om nytt körkort efter återkallelse finns i 5 kap. 13–15 §§ körkortslagen (1998:480). Huvudregeln är att sökanden skall uppfylla samtliga krav som gäller för utfärdanden av körkort enligt 3 kap. men det finns vissa betydelsefulla undantag i fråga om körkortstillstånd och godkänt förarprov. Undantagsfallen beror dels på grunden för återkallelsen och dels på spärrtidens längd; 14 § andra stycket.

Den som har fått sitt körkort återkallat på grund av trafiknykterhetsbrott –5 kap. 3 § 1 körkortslagen – måste alltid genomgå en förnyad lämplighetsprövning i form av körkortstillstånd. Om spärrtiden har bestämts till högst ett år krävs inte förarprov under förutsättning att ansökan om utfärdande av körkort görs inom 14 månader från det att spärrtiden började löpa; 14 § tredje stycket.

Regelverket överensstämmer i stort med tidigare gällande ordning – 39–42 a § körkortsförordningen (1977:722) – dock med den skillnaden att vad som sägs i 14 § tredje stycket om tiden för ansökan för att inte behöva avlägga nytt förarprov, tidigare var knuten till ansökan om körkortstillstånd.

Enligt 3 kap. 15 § körkortsförordningen skall Vägverket skicka underlag för ansökan om utfärdande av körkort till sökanden. Ansökningen skall göras på en särskild blankett (grundhandling).

Vägverkets beslut i den aktuella frågan om utfärdande av körkort, får inte överklagas enligt 8 kap. 2 § tredje stycket körkortslagen.

Gällande rutiner

Vägverket framställer en grundhandling och skickar den till sökanden när länsstyrelsen har meddelat körkortstillstånd. Underrättelse om meddelat körkortstillstånd sker via körkortsregistret i och med att länsstyrelsen registrerar beslutet enligt 7 kap. 16 § körkortsförordningen.

Verkets synpunkter på handläggningen

BB:s ansökan inkom till Vägverket för sent för utfärdande av körkort utan krav på godkänt förarprov och handläggningen har följt gällande lagstiftning.

Länsstyrelsens handläggning av BB:s körkortstillståndsärende fram till beslutet, föranleder ingen annan kommentar från verkets sida än att tidsåtgången i allt väsentligt synes ha berott på att läkarintyg inväntades. Därvid anmärks att ansökningen var ofullständig från början och komplett först den 10 augusti. I övrigt

konstateras att en omedelbar registrering av beslutet hade givit BB en viss möjlighet att ge in sin ansökan till Vägverket i tid.

Verkets synpunkter på lagstiftningen

Bestämmelserna om återfående av körkort efter återkallelse är svårtillgängliga och i vissa delar svårtolkade. Beträffande förarprovskravet har det skett en försämring för den enskilde på så sätt, att han eller hon numera måste vara ute i god tid med sin ansökan om körkortstillstånd hos länsstyrelsen för att – efter positivt beslut – också hinna med att ge in en ansökan om utfärdande hos Vägverket. Länsstyrelsens handläggningstid blir i många fall avgörande för om sökanden klarar tidsfristen.

Den enskilde har således små – i vissa fall obefintliga – tidsmarginaler till sitt förfogande om körkortstillståndsärendet kräver ett beslutsunderlag utöver det som ges in från början. Försenad postgång eller andra händelser som den enskilde inte omedelbart kan styra över, kan också vara avgörande för frågan. Någon möjlighet för verket att i enskilda fall göra avsteg från bestämmelserna finns inte.

Vägverket har i skrivelse till näringsdepartementet den 30 mars 1999 och den 26 oktober 1999 (dnr AL10A 99:4120) påtalat problemen och förklarat som sin mening att det är mycket angeläget med en lösning som undanröjer de orimliga konsekvenserna för enskilda.

Länsstyrelsen i Stockholms län anmodades därefter att göra en utredning och yttra sig över AA:s anmälan till JO. En kopia av remissvaret från Vägverket bifogades. Länsstyrelsen anförde följande i sitt remissvar.

Utredningen om ärendets handläggning och de olika tidpunkter som varit för handen i fråga om återkallelse och ansökan om återfående av BB:s körkort redovisas i Vägverkets remissvar. Såsom framgår av verkets utredning har handläggningen – så snart BB kompletterat ärendet med nödvändigt läkarintyg – inte avvikit från gängse rutiner i någon anmärkningsvärd utsträckning. Tidsåtgången för slutförande av ärendet har hållits inom en acceptabel ram. Länsstyrelsen har inte heller brustit i information om reglerna för återfående av körkort efter återkallelse.

Bestämmelserna i bland annat körkortslagens 5 kap 14 § om återfående av körkort efter återkallelse är – som Vägverket framhåller i sitt remissvar – svårtillgängliga och svårtolkade. Länsstyrelsen lämnar därför i återkallelsebesluten utförlig information för vad som gäller för återfående av körkort i varje enskilt fall. Länsstyrelsernas körkortsörening har lagt ner mycket tid på att arbeta fram en klar, lättillgänglig och för alla begriplig information om återfående av körkort efter återkallelse. Den sökande uppmanas bland annat att i god tid ta kontakt med läkare för de fall läkarintyg är ett krav för att ansökan skall kunna behandlas. Trots detta får länsstyrelsen mycket ofta förfrågningar om tillvägagångssättet för återfående av körkort, vilket visar att bestämmelserna är mycket komplicerade.

Reglerna om återfående av körkort efter återkallelse är – förutom de konsekvenser de kan skapa för den enskilde – tungrodda från handläggningssynpunkt. De små tidsmarginalerna som det kan bli fråga om i ärenden som detta har gjort att länsstyrelsen noga bevakar dessa ärenden och att de självfallet har förtur i handläggningen. Enligt länsstyrelsen har handläggningen hos berörda körkortsmyndigheter i detta fall skett med den skyndsamhet som ärendet kräver och någon försummelse kan därför inte anses ligga länsstyrelsen till last. Den besvärliga situation BB hamnat i får tillskrivas de i högsta grad komplicerade bestämmelserna för återfående av körkort. Länsstyrelserna har tidigare gemensamt till departementet påtalat önskvärdheten att regelverket förenklas.

I ett beslut den 19 december 2001 anförde *JO Berggren* följande.

Bedömning

Förfarandet för att få nytt körkort efter återkallelse är följande. Länsstyrelsen har att först lämna körkortstillstånd, varefter Vägverket ombesörjer utfärdandet av

körkort. Ansökan om körkortstillstånd kan ges in till länsstyrelsen tidigast sex månader innan återkallelsetiden går ut och tillståndet kan beviljas tidigast två månader före återkallelsetidens utgång. När länsstyrelsen lämnat detta tillstånd skickar Vägverket ett underlag för ansökan om utfärdande av körkort, s.k. grundhandling. Ansökan om nytt körkort måste ha kommit in till Vägverket inom 14 månader efter det att återkallelsetiden började löpa för att sökanden inte skall behöva avlägga förarprov. Dessa bestämmelser återfinns i 3 kap. 2 § körkortsförordningen (1998:980) och 5 kap. 14 § körkortslagen (1998:488).

BB:s ansökan om körkort skulle ha kommit in till Vägverket senast den 19 november 1999 för att verket skulle ha kunnat utfärda ett nytt körkort utan förarprov. En förutsättning för ansökan om körkort var, som framgått ovan, att BB dessförinnan sökt och fått körkortstillstånd hos länsstyrelsen.

Av utredningen framgår att BB ansökte om körkortstillstånd hos länsstyrelsen redan den 14 juni 1999. Emellertid var ansökan komplett först den 5 november efter det att länsstyrelsen begärt att BB skulle ge in ett läkarintyg. Vid den tidpunkten återstod således endast två veckor innan tidsfristen för ansökan om körkort till Vägverket gick ut. Länsstyrelsen beviljade körkortstillståndet den 11 november. Registrering i körkortsregistret gjordes den 16 november.

Denna handläggningstid av beslutsfattandet och registreringen skulle i normalfallet inte resultera i kritik från min sida. Vägverket har anmärkt att en omedelbar registrering av beslutet hade gett BB en viss möjlighet att ge in sin ansökan till Vägverket i tid. Länsstyrelsen gör emellertid gällande att handläggningen skett med den skyndsamhet som ärendet krävt. Jag kan endast konstatera att det såvitt utredningen visar borde ha varit möjligt för länsstyrelsen att tidigare än som skedde registrera det beviljade tillståndet i körkortsregistret.

Vägverket har enligt uppgift expedierat grundhandlingen till BB den 17 november. Försändelsen skulle i normalfallet ha kommit fram nästa dag och därmed gett BB en viss möjlighet att ansöka om körkort i tid. Det har inte gått att utreda varför försändelsen kom fram först den 23 november. Jag har inte ansett det meningsfullt att ytterligare forska i den saken.

Remissmyndigheterna har i sina svar uppehållit sig vid de aktuella bestämmelserna i allmänhet. Jag delar uppfattningen att dessa är komplicerade och svårtolkade i vissa delar. Trots den information om förfarandet som länsstyrelsen lämnar i samband med beslut om återkallelse kan det för den enskilde uppstå missförstånd om vad som gäller. Jag utesluter inte att informationen kan förbättras ytterligare; möjligen borde framhållas ännu tydligare att tidsfristen om 14 månader avser Vägverkets handläggning och att länsstyrelsen dessförinnan skall behandla ärendet. Jag förutsätter också att länsstyrelserna i samband med ett föreläggande om läkarintyg påminner om de tidsfrister som gäller.

Vägverket har i remissvaret förklarat att verket i två skrivelser uppmärksammat Näringsdepartementet på de problem som uppstår för den enskilde på grund av regelverket. Länsstyrelsen har också uppgett att länsstyrelserna gemensamt påtalat

önskvärheten att regelverket förändras. Jag överlämnar en kopia av detta beslut för kännedom till Näringsdepartementet.